

Weerklank

gereformeerd maandblad voor toerusting en informatie

HET IS ECHT

Door ds. L. Heres

Wij leven in een wereld waarin God op een meesterlijke manier buiten ons leven gehouden wordt. Alles wat niet met onze zintuigen of met onze meetapparatuur kan worden waargenomen, hoort bij het rijk van fantasieën, sprookjes en oude volksverhalen. Zolang het niet bewezen kan worden, is het eigenlijk niet vol te houden om te geloven dat het echt bestaat. Na enkele generaties westers denken kun je wel zeggen dat wij zo zijn geprogrammeerd. Het is voor een westers mens problematisch geworden om te geloven dat God bestaat, dat engelen en andere geesten bestaan, dat er een hemel is waar de gelovigen bij hun sterven naar toe gaan, enzovoorts.

Je kunt over deze ontwikkeling ook nog iets anders zeggen. Namelijk dat wij grenzeloos beperkt zijn geworden. Want doordat wij ons alleen nog maar bezighouden met de zichtbare dingen, missen we meer dan de helft van de werkelijkheid. We zijn te vergelijken met mensen die vanaf hun geboorte zijn opgegroeid in een kasteel zonder ramen en deuren. Het is dan wel een prachtig kasteel, waar heel veel te ontdekken en te beleven valt. Maar van de buitenwereld hebben we geen besef. We kennen zelfs geen zonlicht, omdat we niet beter weten dan dat er alleen maar kunstlicht bestaat. Het is zelfs nog een graadje erger. We leven in een zelfgemaakte bubbel. Als ik op mijn computer YouTube open, dan krijg ik een scherm vol filmpjes over onderwerpen waar ik de laatste tijd zelf naar gezocht had. Als ik op mijn telefoon *Google Nieuws* open, krijg ik een overzicht van nieuwsartikelen. Maar als ik goed naar dat overzicht kijk, dan zie ik dat Google mij precies dat soort nieuws voorschotelt waar ik de laatste tijd naar gezocht heb en van de nieuwswebsites waar ik de laatste tijd het vaakst naar gekeken heb. Zonder het te weten heb ik dus mijn eigen nieuws geselecteerd. Langzamerhand creëer ik mijn eigen wereld. Als ik niet uitkijk, kom ik niet eens meer in aanraking met ander soort nieuws, dat wel bestaat, maar dat buiten mijn bubbel valt.

BUBBEL

De wereld waarin wij leven, is er helemaal op ingericht dat wij ons eigen leven vormgeven in een wereld die wij zelf

maken. Alles wat van buiten die bubbel naar ons toekomt, als het ons al bereikt, begrijpen we niet en ervaren we als vreemd of zinloos. Dat geldt helaas ook voor grote delen van de Bijbel, of eigenlijk voor de boodschap van de Bijbel zelf. Gods Woord is immers één geheel? Het is niet alleen zo dat de mensen niet in God kunnen geloven. Ze hebben gewoon niks meer met het evangelie. Ze kunnen er ook niks mee. Ook de duivel heeft zichzelf perfect onzichtbaar gemaakt. Maar dat speelt alleen maar in zijn eigen voordeel. In zo'n wereld is het van levensbelang dat we blijven bij het Woord van God. Juist omdat het Woord aan ons gegeven is om ons geloof op te bouwen. Het Woord heeft het in zich om door die bubbel heen te breken. Je kunt je daarom wel voorstellen dat de duivel er alle belang bij heeft om juist dat Woord buiten ons leven te houden. Wat is het belangrijk dat we met onszelf niet laten gebeuren wat er met de ruime meerderheid van onze samenleving wel is gebeurd. Maar misschien zit het dichterbij dan we denken.

INDIVIDUEN

Diep verankerd in onze manier van denken zit het besef dat wij allemaal een individu zijn. Door dat besef wordt benadrukt dat je over jezelf kunt nadenken en praten alsof je afzonderlijk van de andere mensen en afzonderlijk van de rest van de wereld bestaat. Ik ben ik en jij bent jij. Deze manier van denken heeft nog een andere consequentie. Je kunt namelijk ook over andere mensen of andere dingen in de wereld nadenken en praten alsof dat afzonderlijk van jezelf bestaat.

Maar dat betekent dat we ook zo met de Bijbel omgaan. Al voordat je de Bijbel begint te lezen, doe je dat in het besef dat de Bijbel afzonderlijk van jou bestaat en dat jij afzonderlijk van de Bijbel bestaat. Jij pakt een Bijbel van de plank. Jij gaat er een stukje in lezen. Jij denkt over de woorden na. Jij bedenkt wat je ermee gaat doen. Als je niet oppast, blijft de Bijbel op die manier de hele tijd buiten jezelf staan.

Maar kan er dan niets van binnen gebeuren? Jazeker wel. Het kan ook zijn dat jij geraakt wordt en dat een Bijbelgedeelte bepaalde gevoelens bij jou oproept. Je kunt

zelfs tot het besluit komen dat je iets in je leven moet veranderen. Maar dan hebben we het over mijn eigen gevoelens en mijn eigen beslissingen. En dus hebben we het over mijzelf. Wat er binnen in mij gebeurt, is van mijzelf. Terwijl de Bijbel iets buiten mezelf is.

WOORD EN GEEST

Een gereformeerd mens beseft wel dat je op deze manier tekortdoet aan God. We kiezen immers niet uit vrije wil voor de Heere? We zijn er daarom aan gewend om het als volgt te zeggen: dat wat van buiten naar mij toekomt, noemen we Gods Woord en wat er binnen in mezelf gebeurt, noemen we de werking van de Heilige Geest.

Hoe goed bedoeld dat ook is, toch kun je vanuit Gods eigen Woord kritiek uitoefenen op die manier van denken. De Bijbel zegt bijvoorbeeld dat het Woord van God doordringt tot op de scheiding van ziel en geest, van gewrichten en merg, en dat het de overleggingen en gedachten van het hart oordeelt (Heb. 4:12). Deze tekst laat niets heel van de gedachte dat Gods Woord netjes aan de buitenkant van mijn bestaan blijft staan. Gods Woord is levend en krachtig in zichzelf. Tegelijkertijd lezen we bijvoorbeeld dat de Heilige Geest het verhinderde dat Paulus en Timotheüs het Woord in Asia zouden spreken en dat Hij het hun niet toeliet om naar Bithynië te reizen (Hand. 16:6-7). Daaruit wordt glashelder dat de Heilige Geest op geen enkele manier gelijkgesteld kan worden aan het innerlijk van een gelovige. De Heilige Geest valt nooit samen met onze geest. Hij is iemand anders dan ikzelf. Van Hem geldt dat Hij God is en geen mens.

Wat wordt hier vooral uit duidelijk? Dat ons diepgewortelde besef, namelijk dat wij als individuen afzonderlijk van God en zijn Woord bestaan, ten diepste vreemd is aan de Bijbel. En daarmee is de strikte scheiding tussen wat ik van binnen meemaak en wat ik buiten mezelf waarneem geen goed uitgangspunt.

BIDDEND LEVEN

De strikte scheiding tussen binnen en buiten, tussen mijn eigen bestaan en het Woord van God, maakt dat we bij voorbaat God op afstand houden. Hoe is dat te voorkomen? Of, beter gezegd, hoe breekt God daar doorheen? Het is belangrijk om er eens op te letten dat we in de Bijbel overal biddende gelovigen tegenkomen. Het biddende leven dat de Bijbel ons laat zien – denk vooral aan de Psalmen – past helemaal bij een besef dat wij een onderdeelje zijn van Gods werkelijkheid. Het is een levenshouding die helemaal open staat voor wat de Heere zegt. Gods Woord komt binnen. Wanneer de Heere iets belooft, dan is dat allereerst een reden om in het gebed op die belofte te pleiten. Zo gauw mensen de belofte als een gegeven feit gaan zien, gaat het meestal mis. Vaak is dat het begin van afdwaling en verbondsbreuk. Wanneer de Heere iets ergs laat gebeuren,

dan gaan de gelovigen met al hun vragen in gebed naar Hem toe. Ze worstelen niet met onderwerpen, maar met God zelf. Het mag wel opvallen dat we in de Bijbel lang niet zoveel lezende gelovigen tegenkomen. Al was het maar omdat veel mensen nog niet konden lezen en omdat niet iedereen een Bijbel had. En we komen al helemaal weinig gelovigen tegen die aan het interpreteren zijn. Degene die wel aan het lezen was, begreep er niets van, totdat het hem verkondigd werd (Hand. 8:35). Het geloof is uit het horen (Rom. 10:17). Dat vraagt dus om een ontvankelijke houding. Nog sterker dan als je aan het lezen bent. Het evangelie roept mensen tot geloof en bekering (Hand. 17:30). Dat is echt wat anders dan een aanbeveling om de Bijbel te interpreteren. Gods Woord laat je geen ruimte voor eigen inbreng. Je kunt er niet onderuit.

VERSTAND EN GEVOEL

Wij zijn van nature niet gewend om te bidden. Voor ons is het logischer om te denken, te voelen of te willen. Voor een 21^e-eeuwse westerling is dat al helemaal het geval. Wij zijn niet gewend om te leven in het besef dat wij in Gods ruimte leven en dat wij daar zelf onderdeel van zijn. Wij zijn gewend om van een zekere afstand naar God te kijken. Ons verstand, ons gevoel en onze wil zijn de instrumenten waar we ons van bedienen. Het zijn meteen ook de instrumenten om God en zijn Woord op afstand te houden.

Dat heeft wel tot gevolg dat onze wereld beperkt wordt door ons eigen voorstellingsvermogen. Ons verstand gaat de maat aangeven. Als ik het niet meer kan begrijpen, kan ik het ook niet meer geloven. Kijk eens wat je dan bent kwijtgeraakt. Bijvoorbeeld de overtuiging van de dichter van Psalm 119: 'Ik ben verstandiger dan al mijn leraren, want Uw getuigenissen zijn mij tot overdenking' (Psalm 119:99). Of: 'Het opengaan van Uw woorden geeft licht, het schenkt eenvoudigen inzicht' (Psalm 119:130).

Zo kan het ook gaan met ons gevoel. Het is pas echt waar als ik het ook zo voel. Maar wat is dat beperkt!

Ook de Bijbel spreekt over ervaring. Maar die ervaring is zoveel breder en dieper dan een gevoel. De Bijbel laat ons midden in het leven staan.

Dat komt omdat in de Bijbel niet de persoonlijke emotie, maar Gods werkelijkheid de maat der dingen is.

VERKONDIGING

Maar hoe ontkomen wij in onze tijd aan het gevaar dat wij onze werkelijkheid zo ontzettend beperken? Door ons verstand of ons gevoel uit te schakelen? Nee, natuurlijk niet. De Heere heeft dat allemaal geschapen. Maar tegelijkertijd zullen we moeten leren om daar niet mee te beginnen. Het begint bij God die spreekt door zijn Woord. Heel praktisch komt het eigenlijk hierop neer: ga maar naar de kerk! Begeef je onder de verkondiging van Gods Woord! Het mooie van een kerkdienst is ook dat je daar een biddende houding leert

aannemen door samen met al de heiligen psalmen en gezangen te zingen.

En wat zullen wij als kerken gespitst moeten zijn op die verkondiging. Laat al onze aandacht en energie daarop gericht zijn. Dat er geen verhaaltjes verteld worden. Dat er geen waarheden verkondigd worden. Dat er geen boeiende verhandelingen opgedist worden. Maar dat niemand minder dan God zelf ons rechtstreeks aanspreekt. Precies zoals Filippus dat deed: 'En Filippus deed zijn mond open en, uitgaande van dat Schriftwoord, verkondigde hij hem Jezus' (Hand. 8:35).

En inderdaad hoort daar ook persoonlijk Bijbel lezen bij. Maar dan wel, vóórdat wij beginnen met lezen en begrijpen en interpreteren, éérst biddend beseffen dat God spreekt. Het gaat erom dat we het Bijbelgedeelte niet behandelen als een stukje tekst waar wij iets mee moeten doen, maar dat God zelf door dat Bijbelgedeelte heen iets met mij doet. Daarvoor kon het wel eens nodig zijn dat we heel lang de tijd nemen om dat Bijbelgedeelte op ons in te laten werken. Door goed te kijken wat daar staat. Door je af te vragen waarom het er zo staat. Door het met je mee te nemen naar school of naar het werk en er 's avonds nog eens opnieuw naar te kijken. De meeste Bijbelgedeelten zijn meer geschikt om te herkauwen dan als een hapklare brok.

ONS LEVEN VORMGEVEN

De achtergrond van deze 'tips' is het besef dat onze verstandelijke vermogens te beperkt zijn om Gods Woord te begrijpen. Als we de Bijbel lezen, dan moeten wij het niet doen. We kunnen het namelijk niet eens. Nee, het Woord moet het zelf doen. Gods eigen Geest moet het doen. Zo werkt God. Zo vormt de Heere ons leven.

Dat is exact het tegenovergestelde van het geestelijke klimaat waarin wij en onze kinderen leven. Want wij zijn juist gewend aan een manier van denken waarin wij ons eigen leven vormgeven. Het besef dat wij allemaal individuen zijn, is de laatste decennia zelfs nog veel extremer geworden. Als ik schrijf dat wij gewend zijn om een scheiding te maken tussen onze binnenwereld en de wereld buiten ons, dan is dat eigenlijk niet diep genoeg gepeild. Wij zijn namelijk voortdurend bezig om onze eigen buitenwereld te maken. Dat doen we vooral door zelf keuzes te maken. Onze buitenwereld is op die manier een uitvergroting geworden van onze binnenwereld. Op die manier zijn wij voortdurend onszelf aan het vormen. Alles draait om mij in mijn eigen wereldje.

Het modewoord dat hierbij past, is het woord 'existentieel'. Als deze manier van denken onze manier van denken wordt, dan gaan we van de Bijbel eisen dat het existentiële betekenis voor ons heeft. Zo gauw het niet past in mijn belevingswereld, dan 'kan ik er niets mee'. Een niet al te lange dagelijkse 'broodkruimel' via een app past daar nog

wel bij. Maar een degelijke Bijbelstudie uiteraard niet. Het is levensgevaarlijk. Want God wordt buiten onze horizon gezet.

ECHTHEID

In dit klimaat, zeker als je opgroeiende kinderen hebt, zou je misschien geneigd zijn om de 'ruwere' Bijbelgedeelten een beetje weg te poetsen. Dan maar niet te veel praten over Gods toorn of over zijn oordeel. Maar dan verlies je de strijd juist. Het is noodzakelijk dat we dan opnieuw gaan beseffen dat wij de Bijbel niet kunnen aanpassen, maar dat de Bijbel ons aanpast. Als de Heere ons vormt, dan doet dat pijn. Dat snijdt in eigen vlees, dat schuurt en dat dwingt uiteindelijk tot overgave. Gods liefde is niet goedkoop. Gods liefde is echt.

Tegelijkertijd is dat ook het mooie van de Bijbel. De Bijbel staat niet buiten onze leefwereld. De Bijbel staat er juist middenin. We komen echte mensen tegen die tegen de echte problemen van het leven aanlopen. De Bijbel maakt het niet mooier dan het is. De Bijbel laat zien dat het allemaal echt is. Juist dat mag ons helpen om te beseffen dat God echt is en dat zijn omgang met ons echt is. Het gruwelijkste gebeuren in de Bijbel is altijd nog het kruis van Jezus Christus. Maar het is ook juist het kruis dat ons doet inzien dat niet wij, maar Hij moest vergaan onder Gods oordeel, zodat wij met God zouden omgaan.